

ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOT-FELMÉRŐ ADATLAP

Helyi jelentőségű védett természeti terület neve:

Káld, Lajos-bükkök

Utoljára módosítva: 2014-09-02 12:13:44

Megye: Vas

Községhatár: Káld

A terület kiterjedése: 11,7300 hektár

Védetté nyilvánítás év: 2007

GPS koordináták: EOV: 495442; 203233

Felmérést végző személy(ek) neve: Gyöngyössy Péter

E-mail címe(k): kerekerdo@invitel.hu

A terület megközelíthetőségének leírása

(pl. melyik utcán kell elhagyni a települést stb.):

A terület Káld és Bejczygyertyános között a Farkaserdőben található a két települést összekötő, erdészeti feltáróút mellett. Az erdészeti út személygépkocsival is jól járható kavicsozott földút, de a behajtáshoz engedélyt kell kérni a Szombathelyi Erdészeti Zrt-től. A terület Káld felől közelíthető meg legegyszerűbben személygépkocsival délnyugati irányban haladva. Káld főutcájáról (Berzsényi Dániel út) a település központjában nyugat felé le kell kanyarodni a József Attila útra s ezen kell menni a településről kifelé. A temetőt elhagyva a foci pályához érünk. Itt van a "bejárata" a Becgyertyános felé vezető erdészeti útnak. A pályától mintegy 2.4 km-t kell haladni erdők között. A "Lajos bükkös" szélén az út mellett tábla hirdeti a Lajos-bükkök 2005-ös pusztulását. Az eredeti szituációból már csak az egykori kőpad van meg. Körülötte 15 éves fiatalos erdő. Az erdőben az út délnyugat felé halad. A falu után ugyan leír egy enyhe "S" kanyart, de utána szinte egyenesen halad a különböző korú erdőrészek között. Amikor az út élesen balra, azaz délre fordul, hogy egy újabb "S" kanyart írjon le akkor megérkeztünk. A kanyar kezdeténél az út jobboldalán (északi felén) találjuk a Lajos-bükköket egykor hordozó erdőrészt.

Terület rövid, szöveges bemutatása (max. 2000-2500 karakter):

megközelíthetőség, terület jellegének leírása (pl. természetes erdőfolt puhafa ligeterdővel stb.):
A "Lajos-bükkök" c. természetvédelmi terület, a Mária Terézia-forrással (Trézia-kút) együtt Vas megye legelső s egyben legrégebben védett területe. 1942-ben egy Földművelésügyi Miniszter által kiadott rendelet tette védetté. Mindkét terület a Farkaserdő nevezetes pontja és többszörösen is kultúrtörténeti érték, hiszen létrejötté elnevezése is kapcsolódik ahhoz az időszakhoz amikor a környék bajor hercegi uradalom volt. A Farkaserdő Vas megye egyik legnagyobb összefüggő erdeje. 14 település határában közel 7200 hektáron terül el a Vasi Hegyháton. Valaha 60 ezer hektáron borította erdő a környéket, Egykoron 25 km hosszúságban és 8-10 km szélességben összefüggő terület volt a Sárvári Váruradalom részeként. A Farkaserdő elnevezésére többféle elmélet is van. A magyarázatok többsége a terület tulajdonosainak nevéhez kapcsolódik. Az egyik legkorábbra datálható néveredet 1273-tól számítja a terület elnevezését, amikor Kun László királyunk Sárvárt és környékét a Jaák nemzetségbéli Farkas Jánosnak adta, aki később 1326-ban fellázadt Károly Róbert ellen. De fellelhető már 1252-es oklevél is melyben "...ama farkas erdeje..." említés olvasható, s ez kapcsolatba hozható a Bejczy nemzetséghez tartozó "Farkas" (Wolfgang) nevű prépost győri püspök valamely ősével is aki

ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOT-FELMÉRŐ ADATLAP

szintén a XIII. XIV, század fordulóján élt. Egy másik verzió szerint a kiskirályok időszakában, amikor a Dunántúl jelentős része a Németújvári uradalom részeként, a Héder nemzetséghez tartozó Kőszegi család birtokában volt, az egyik tulajdonost Kőszegi Ivánt neveztek békétlen természete miatt, ("lupus rapax - ragadozó farkas) Kőszegi Farkas Jánosnak. van egy másik elképzelés is, miszerint a név Köcski Farkas I. János révén alakult ki aki a XVII. században Káldy Évával kötött házassága révén szerzi meg az akkor még létező Gulácsot. Fia már fel is veszi a település nevét (Gulácsi Farkas II. János). Erre az egykor létezett településre utal a Gulyási erdőrész elnevezés. A birtok többször cserélt gazdát. A XVI-XVII. században a Nádasdy család birtoka majd 1803-ban Estei Habsburg Ferdinánd modenai főherceg vásárolja meg. 1875-ben az erdő Habsburg-Estei Mária Terézia Dorottya (1849-1919) főhercegnő örökölte, aki osztrák főhercegnő, magyar és cseh királyi hercegnő, házassága révén pedig Bajorország királynéja volt. 1868-ban kötött házasságot ugyanis Wittelsbach Lajos bajor herceggel. Így jött létre a "Bajor Hercegi Uradalom Sárvár" elnevezésű nagygazdaság. Amikor a hercegi család lett a birtokos az erdő szomorú képet mutatott. Az erdőket legeltették, és a hamuzsírfehézés miatt sok irtás jött létre, a felújítással nem törődtek és az összefüggő erdőség több kisebb részre darabolódott fel. Jellemzőek voltak a legelőerdők, fás legelők. Amikor Wittelsbach Lajos bajor herceg a birtokot átvette bajor erdészeket szerződtetett a birtokra, akik szakszerű gazdálkodást vezettek be. A legismertebb Scherg Lőrinc aki Spessartból 1884-ben jött Magyarországra és 1909-től haláláig 1938-ig volt főerdész (Erdőmester). Kívánsága szerint a Farkaserdőben temették el. A Farkaserdő háromnegyed része, 60 %-a őshonos fafajokból áll. Nagyrészt kocsányostölgy (22%), csertölgy (15%) és kocsánytalan tölgy (8%), gyertyán (11%), kis százalékban bükk (2%). A Farkaserdő nagy része 58 %-a több, mint 4000 hektár két település, Bejcsgyertyános és Káld határához tartozik. A "Lajos bükkök" elnevezés feltételezhetően a bajor herceg Wittelsbach Lajos nevére utal. Neki, vagy az ő tiszteletére alakították ki itt az öreg bükkök árnyékában a kőpados erdei pihenőhelyet. A "Lajos bükkök" a '90-es évek közepén még álltak. Akkor ez két idős bükkfát jelentett, melyek láthatóan jóval idősebbek voltak mint a körülöttük lévő akkor már vágáskor közelében lévő erdő. Az itt található erdők egy kis bükkös szigetet alkotnak a környező gyertyános tölgyesek tengerében. Az öreg bükkök vélhetően hosszabb ideig voltak szabad állásban, erre utaltak vastag alsó ágaik, melyek a köréjük záródó erdőben lassan leszáradtak. Az erdőrészlet véghasználatakor számos bükk hagyásfát állva hagyott az erdész, melyek közül több ma is látható. Az öreg Lajos-bükkök azonban már nem éltek túl az újabb szabad állásba kerülést. Az út szélén olvasható tábla szerint 2005-ben keresztbe törtek valószínűleg egy viharban. Még láthatók a csonkok. A hercegi kőpad még megvan, de a nyomakodó fiatalos erdő már erősen benőtte. A 12 éves fiatalos erdőben a kocsányos tölgy az uralkodó (65%), de megtaláljuk benne a bükköt (20%) és a kocsánytalan tölgyet is (15%). A meghagyott hagyásfák 130 éves bükkök és kocsánytalan tölgyek. Az út szélén álló tábla, a meghagyott bükk hagyásfák s a kőpad megőrzésére tett erőfeszítések is jelzik, hogy az erdőgazdaság meg kívánja őrizni a Lajos-bükkök emlékét. Felhasznált források: 2.) <http://koszegitk.blogspot.hu> (Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság, Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont blogja; szerkesztő: Tompa Tibor) 3.) A Farkas-erdő; a Szombathelyi Erdészeti zrt ismertető táblája; Káld, fociháza,(2013.)

2. A TERÜLET ÁLTALÁNOS FELMÉRÉSE

ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOT-FELMÉRŐ ADATLAP

2.1. Megtalálható még a védettség indoka a területen? - Részben

Szükség esetén részletezés, "Nem/Részben" válasz esetén indoklás:

Az eredeti "Lajos-bükkök" 2005-ben keresztbe törtek, de a területen az erdő felújításakor az erdészet hagyott meg bükk hagyásfákat. A területet egyébként "Lajos bükkösnek" jelöli az erdészeti térkép. Így vehetjük, úgy hogy némileg átformálódva de tovább él majd a bükkfaliget a hercegi kőpaddal.

2.2. Milyen élőhelyek mozaikok borítják a területet és milyen arányban?

100 % Erdő

% Gyep

% Cserjés

% Vizes terület

% Egyéb

2.3. Élőhelyi besorolás ÁNÉR- szerint (<http://www.novenyeterkep.hu/?q=magyar/node/45>):

K1a: Gyertyános-kocsányos tölgyesek K2: Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek

2.4. Területhasználat (kérjük, jelölje az észlelteket): Erdészeti tevékenység

Egyéb típus:

Jellemzőik, intenzitás: A terület fiatalos (10-15 éves) őshonos fafajokból álló erdő

2.5. Folyik-e természetvédelmi kezelés a területen? -

Őrzés, Kaszálás, Rekonstrukció

Egyéb típus:

2.6. Megtalálhatóak-e az alábbi özönfajok a területen, s milyen mennyiségben:

Akác: Nincs

Selyemkóró: Nincs

Parlagfű: Nincs

Magas/kanadai aranyvessző: Kevés

Japánkeserűfű: Nincs

Gyalogakác: Nincs

Bálványfa ("ecetfa"): Nincs

Keskenylevelű ezüstfa: Nincs

Muflon: Nincs

Egyéb (nevezze meg):

2.7. Része a terület a Natura 2000 hálózatnak? - Nem

Egy része: %

2.8. Érintkezik a terület más természetes élőhelyekkel? - Igen

2.9. Ha igen, milyen típusú élőhellyel?

A Farkaserdő hasonló összetételű gyertyános kocsányos és kocsánytalan tölgyeseivel

2.10. Érintkezik a terület más természetvédelmi oltalmat élvező területtel? (pl. Natura 2000, országos védettség, ex lege) - Nem

ÖKOLÓGIAI ÁLLAPOT-FELMÉRŐ ADATLAP

2.11. Ha igen, milyen természetvédelmi oltalmat élvező területtel? -

2.12. Van védettséget jelző tábla a területen? - Nem

Darabszám: a védettségre utaló tábla nincs, de a Lajos-bükkökről van kint tájékoztató tábla

Állapotuk:

2.13. Vannak vadgazdálkodási létesítmények a területen?

Magasles: db

Vadettető: db

Szóró: db

Egyéb (név és db):

Nincs

3. Védett és fokozottan védett, ill. Natura 2000-es növényfajok és számolt vagy becsült mennyiségük felsorolása

(a becslés lehet tőszámra, vagy területnagyságra vonatkoztatott, fokozottan védett faj esetében pontos tőszámot kell megadni)

--

4. Védett és fokozottan védett, ill. Natura 2000-es állatfajok és számolt vagy becsült mennyiségük

(fokozottan védett fajoknál pontos állomány nagyságot kell megadni)

A környező erdőket is beleszámítva: Nagy szarvasbogar (Lucanus cervus) Éti csiga (Helix pomatia) Erdei béka (Rana dalmatina) Fürge gyík (Lacerta agilis) Lábatlan gyík (Anguis fragilis) Egerészölyv (Buteo buteo) Karvaly (Accipiter nisus) Nagy fakopáncs (Dendrocopos major) Zöld küllő (Picus viridis) Nyaktekercs (Jynx torquilla) Holló (Corvus corax) Sárgarigó (Oriolus oriolus) Énekes rigó (Turdus philomelos) Fekete rigó (Turdus merula) Vörösbecg (Erithacus rubecula) Erdei pinty (Fringilla coelebs) Zöldike (Carduelis chloris) Meggyvágó (Coccothraustes coccothraustes) Széncinege (Parus major) Kékcinege (Parus caeruleus) Csicsörke (Serinus serinus) Barátposzáta (Sylvia atricapilla) Csilpcsalpfüzike (Phylloscopus collybita) Széncinege (Parus major) Barátcinege (Parus palustris) Csuszka (Sitta europaea) Mókus (Sciurus vulgaris) Vakond (Talpa europaea) Nyuszt (Martes martes) stb.

5. Egyéb észrevétel

Felhasznált források: 2.) <http://koszegitk.blogspot.hu> (Az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság, Bechtold István Természetvédelmi Látogatóközpont blogja; szerkesztő: Tompa Tibor) 3.) A Farkas-erdő; a Szombathelyi Erdészeti Zrt ismertető táblája; Káld, Focipálya, (2013.) Felhasznált térképi források: 1.) www.vasteir.hu (Vas Megyei Térinformatikai Rendszer) 2.) <http://erdoterkep.nebih.gov.hu/> (Nyilvános interaktív erdőtérkép a NEBIH honlapján)